

2 # 20/3 - 2022 FORSKNING & BEHANDLING VID PARKINSONS SJUKDOM

VAD KOSTAR PARKINSONS SJUKDOM? EN REGISTERSTUDIE

Målet med studien var att uppskatta resursanvändning och kostnader för vård av individer med Parkinsons sjukdom (PD) i Sverige.

I studien inkluderades patienter med idiopatisk PD, boende i Region Skåne som var registrerade i svenska Parkinsonregistret PARKreg med uppgift om svårighetsgrad enligt Hoehn och Yahr (H&Y) och "off time". De årliga kostnaderna för formell och informell vård, läkemedel och produktivitetsförlust i samband med PD beräknades med hjälp av data från PARKreg kopplade till regionala och nationella sjukvårdsregister mellan 2013 och 2019.

Totalt inkluderades 960 patienter. Den totala genomsnittliga kostnaden per patientår var 168 982 SEK och varierade från 62 404 SEK för H&Y steg I till 1 056 324 SEK för H&Y steg V. Den dominerande delen av de totala kostnaderna för tidiga stadier var indirekta kostnader som svarade för 50-60 %. I H&Y IV och V stod formell vård för 55 % respektive 81 % av de totala kostnaderna. De totala genomsnittliga kostnaderna för formell vård, informell vård och produktivitetsförlust ökade också med tid i "off".

Slutsats: Avancerade och sena stadier av PD är förknippade med betydande samhällskostnader

eftersom patienter i dessa stadier ofta kräver resurskrävande och kostsam formell vård. Det finns alltså potentiella vinster att göra genom att optimera den farmakologiska och kirurgiska symtomatiska behandlingen av patienter med avancerad sjukdom.

Källa: Frida Hjalte et al., Parkinson's disease in Sweden-resource use and costs by severity, Acta Neurol Scand 2021 Nov;144(5):592-599.

LIVSTILLFREDSSTÄLLELSE VID PARKINSON

Lina Rosengren är ST-läkare i rehabiliteringsmedicin vid Lunds universitet och Skånes Universitetssjukhus. Hennes avhandling *On the road to life satisfaction for persons with Parkinson's disease* handlar om livstillfredsställelse vid Parkinsons sjukdom. Parkinson kan upplevas som oförutsägbar och svår att hantera, På grund av sjukdomens komplexa påverkan på individens livssituation, bör personer med Parkinson erbjudas multidisciplinär rehabilitering enligt Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård vid Parkinsons sjukdom. Hur dessa insatser ska planeras och genomföras är dock inte beskrivet. Ett övergripande mål i rehabiliteringen är livstillfredsställelse, vilket också föreslagits vara ett slutligt mål för vård vid Parkinson. Livstillfredsställelse är en subjektiv bedömning av livskvalitet utifrån individens egna behov och önskemål.

Genom individuella djupintervjuer visades hur personer med Parkinson genomgår en anpassningsprocess som karakteriseras av

2 # 20/3 - 2022 FORSKNING & BEHANDLING VID PARKINSONS SJUKDOM

antingen acceptans eller motstånd. Drivkraften genom förändringsprocessen vid Parkinson är att uppleva social tillhörighet, vilket är kopplat till hög livstillfredsställelse. Hälso- och sjukvården behöver stödja dem i denna process för att känna social tillhörighet och därmed en hög livstillfredsställelse. Personerna behöver, till följd av sjukdomens fortskridande karaktär, ett återkommande stöd för att förstå, acceptera och anpassa sig till och balansera den nya livssituationen. **Källa: Läkartidningen, 2022**

FINGERFOOD FÖR ÄLDRE

Forskning har visat att ätsvårigheter och svårigheter att hantera bestick är vanliga i flera grupper i samhället och med åldern ökar andelen individer som har svårt att äta själva. Stroke, Parkinsons, Alzheimers, artros i fingrar och händer är vanliga orsaker. Att kunna äta själv handlar om värdighet och livskvalitet och ska inte avgöras av om man kan hålla i gaffel och kniv eller inte. Det anser Sarah Forsberg, som forskar om mat som kan ätas direkt med fingrarna utan någon form av bestick, så kallade fingerfoods, på högskolan i Kristianstad.

Den sociala acceptansen av att äta mat som hamburgare med fingrarna är hög, men när det

gäller att äta traditionell mat med händerna är den låg. Projektet, som handlar om att utveckla s.k. fingerfood för att möta behovet av energi och näring, fokuserar också på social acceptans. Välutvecklad och socialt accepterad fingermat kan motverka undernäring genom att den är motorisk lätt att ta in i munnen, ger en sensorisk upplevelse inte bara genom lukt och smak, utan även genom att använda sina sinnen via händerna. Fingerfoods kan bidra till ökad autonomi och bidra till glädje före och under måltider. Fingerfoods kan också verka inkluderande då även de med ätsvårigheter kan delta i en måltid. På www.hkr.se/program/gastronomi/recept/ hittar man recept på fingermat för äldre.

HEMBESÖK VID PARKINSON

När patienterna är för dåliga för att ta sig till sjukhus behandlas de i primärvården. I en studie av bland andra Per Odin, tidigare publicerad i Journal of Parkinson's disease, observerades att bara tre av tio patienter med sen Parkinson som behandlades i primärvården fick tillräckligt höga läkemedelsdoser och rätt läkemedel.

- Det är illa att de allra sjukaste är längst ifrån vår kompetens, de försvinner ur vår sikt, säger Per Odin, professor i neurologi vid Lunds universitet och överläkare vid Skånes universitetssjukhus i Lund.

2 # 20/3 - 2022 FORSKNING & BEHANDLING VID PARKINSONS SJUKDOM

I studien PD-Pal testas konceptet med hembesök, så att 88 patienter lottades till att under sex månader få fyra hembesök, medan 88 fick vanlig vård. Vid besöken tar parkinsonsjuksköterskan i samråd med patienten fram en vårdplan. Här inriktar man sig framför allt på sjukdomens icke-motoriska del och hanterar exempelvis smärta som 85 procent lider av. Men man behandlar även sådant som depression, ångest, hallucinationer och sömn, komponenter som starkt påverkar livskvaliteten. PD-Pal står för Parkinson's disease palliative där man vill se om palliativa insatser i sena stadier av parkinson ger bättre livskvalitet. **Källa: Dagens Medicin**

NANOPARTIKLAR HÄMMAR BILDNING AV AMYLOIDER

Nyligen utvecklade polyoxometalatpartiklar i nanostorlek har visat sig kunna hämma och till och med disaggregera amyloida plack som leder till neurodegenerativa sjukdomar som Alzheimers och Parkinsons sjukdom. Denna upptäckt är resultatet av ett interdisciplinärt och internationellt samarbete mellan Umeå universitet och Rijeka University i Kroatien. Amyloider byggs spontant upp av normalt fungerande peptider och proteiner. Men när dessa normalt fungerande polypeptider bildar amyloider, får de nya strukturella och funktionella egenskaper. Små amyloid-

formationer såsom oligomerer blir mycket cytotoxiska och skadar eller dödar nervceller. Långa amyloidfibriller stör, när de deponeras i hjärnvävnaden, det neuronala nätverket. Forskarna har funnit att vid Parkinsons sjukdom samaggregerar ett neuroinflammations-utlösande protein som kallas S100A9 med alfa-synuklein och bildar Lewy-kroppar. Polyoxoniobatpartiklar i nanostorlek kan effektivt avbryta bildningen av S100A9-amyloider. Dessa partiklar verkar genom att hämma såväl amyloidkärnbildningen, det vill säga det initiala och kritiska steget i amyloidutvecklingen, som den efterföljande amyloidtillväxten när amyloider har börjat samlas till långa fibriller. Atommikroskopi visade fullständigt försvinnande av långa amyloidfibriller vid tillsats av ökande koncentration av niob- och titanbaserade nanopartiklar. **Källa: Neurologi i Sverige**

KVINNOR MED PARKINSON

Kvinnor med PD behöver verktyg för att spåra och förmedla sina unika motoriska och icke-motoriska symtom och psykologiska och sociala stödbehov. Hanteringen av PD måste anpassas för att inkludera de unika stadierna i kvinnors liv, inklusive menstruationscykler, graviditet, perimenopaus, klimakteriet och postmenopaus. Specifika riktlinjer för användning av hormonella behandlingar och anpassad dopaminersättningsdosering behöver utvecklas. Den här artikeln ger en översikt över nuvarande kunskap, luckor och möjliga strategier för att hantera de otillfredsställda behoven hos kvinnor som lever med PD med fokus på de kliniska och psykosociala aspekterna. **Källa: Indu Subramanian et al., Unmet Needs of Women Living with Parkinson's Disease: Gaps and Controversies, Mov Disord.2022 Jan 20. doi: 10.1002/mds.28921.**